

Hilineutraaleja tekoja –kehitysohjelma ohjelmasuunnitelma

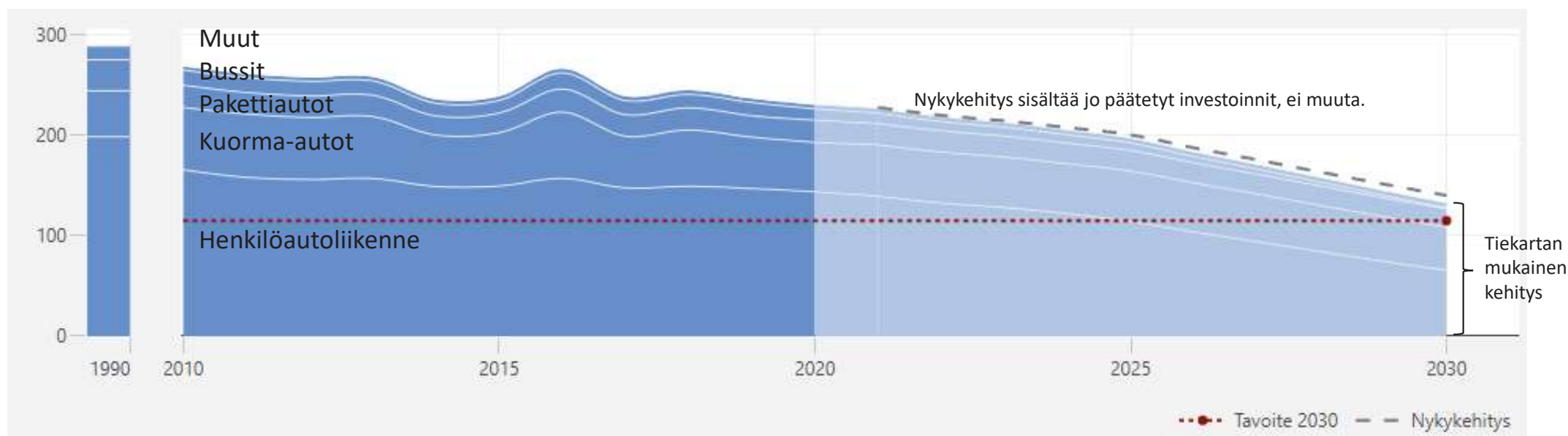
Kaupungin hallituksen kehittämiskokous 20.6.2022
Mikko Nurminen, johtaja, kaupunkiympäristön palvelualue

Hiilineutraaleja tekoja -kehitysohjelman toiminnan tausta

- Kehitysohjelman taustalla on Tampereen kaupungin 2010-luvulla alkanut aktiivinen ilmastotyö.
- Ohjelma on jatkoa valtuustokaudella 2017–21 toimineen Smart Tampere -kehitysohjelman osaohjelmalle Kestävä Tampere 2030.
- Vaikka Kestävä Tampere 2030 –ohjelmassa edistettiin myös asukas- ja yritysysteistyötä, keskityttiin siinä erityisesti kaupunkiorganisaation omaan ilmastotyöhön.
- Ilmastotavoitteemme saavuttamiseksi asukas- ja yritysysteistyöhön pitää keskittyä entistä enemmän.

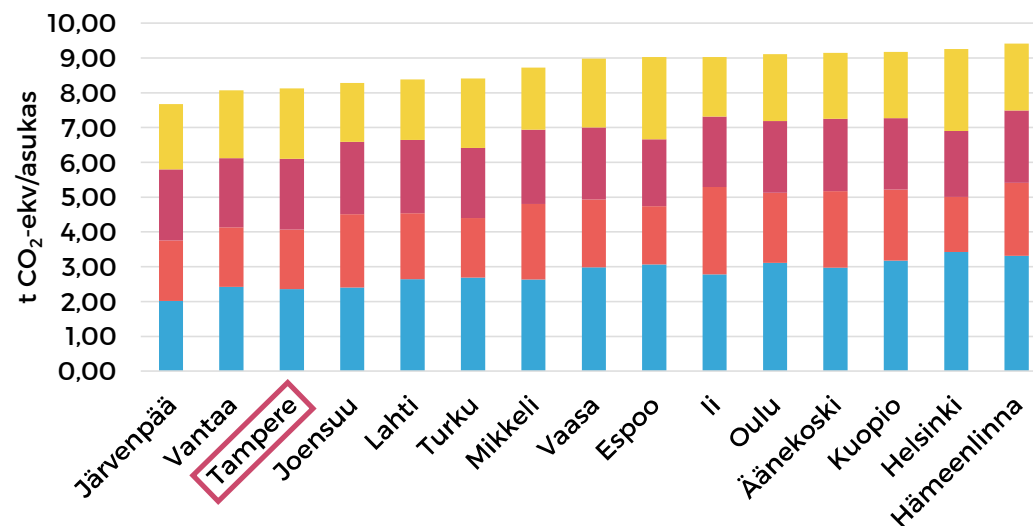
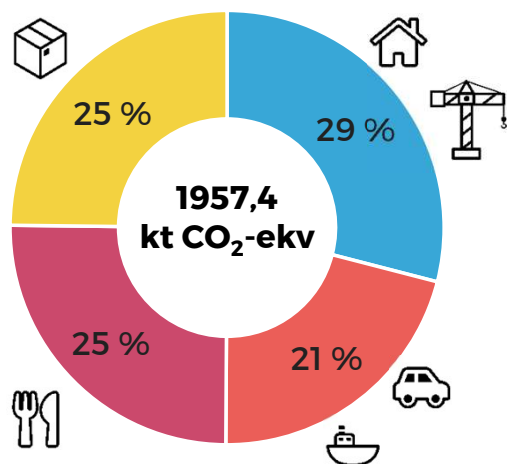
Haaste 1: Liikenteen päästöt laskevat hitaasti

Pelkästään kaupungin tiekartan ilmastotoimenpiteillä ei saada riittävästi vähennettyä liikenteen päästöjä → Mukaan tarvitaan kuntalaiset ja yritykset.

Haaste 2: Hiilineutraalisuustavoite ei sisällä tavaroiden, palveluiden ja ruoan päästöjä

Tampereen kulutusperusteiset kasvihuonepäästöt vuonna 2020

■ Energiankulutus ja rakentaminen ■ Liikkinen ■ Ruoka ■ Tavarat ja palvelut

Lähde: Sitowise & Luke, Kulma-malli, 2022

→ Tavaroiden, palveluiden ja ruoan päästöt tuplaavat päästömme.

Perusteet

Strategian ja pormestariohjelman mukainen hiilineutraalisuustavoitteen ja kestävämmän tulevaisuuden saavuttaminen edellyttää liikkumisen ja kulutuksen päästöjen merkittävää vähenemistä sekä kiertotalouden ja luonnon monimuotoisuuden edistämistä.

Liikkumisen ja kulutuksen päästöjen vähentäminen sekä kiertotalouden ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen edellyttää toimintatapojen muutosta.

Tunnistamme, että toimenpiteet ovat kuitenkin erilaisia riippuen elämäntilanteestamme tai siitä missä asumme.

Tavoite

Hiilineutraaleja tekoja -
kehitysohjelma edistää
Tampereen asukkaiden ja
yritysten oikeudenmukaista ja
reilua siirtymää kohti
hiilineutraalia ja
ilmastokestävää yhteiskuntaa.

Kuva: Visit Tampere / Laura Vanzo

Linkitys strategian painopisteisiin

- **Hiilineutraaleja tekoja**

Helpotamme kestävien valintojen tekemistä ja lisäämme Tampereen tunnettuutta vaikuttavista ilmastotoeista.

- **Yhdenvertaiset yksilöt**

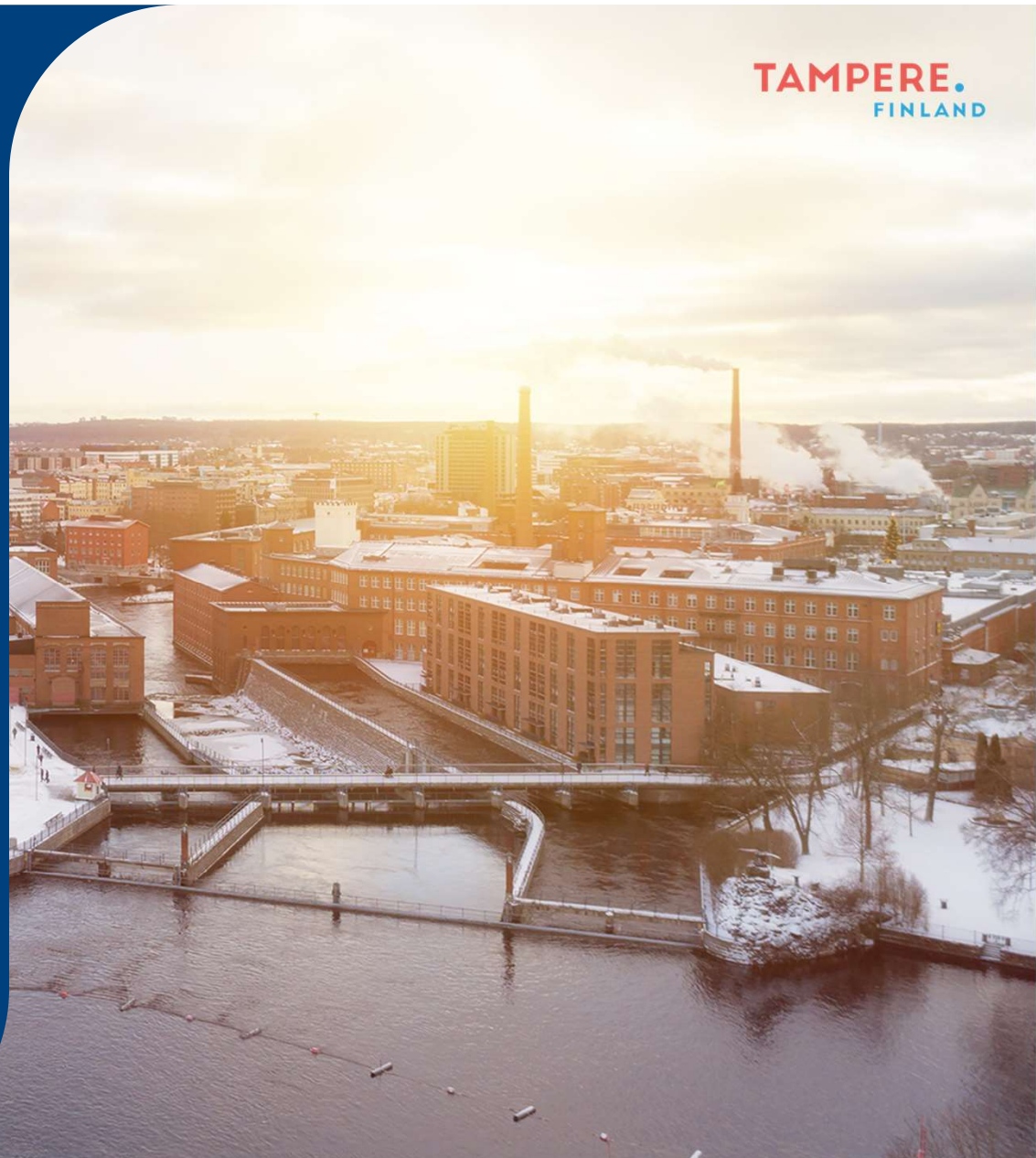
Autamme jokaista löytämään itselleen sopivia ja vaikuttavia toiminta- ja osallistumistapoja kohdentamalla ilmastoviestintää ja markkinointia.

- **Tekevät yhteisöt**

Lisäämme yhteisöllistä ja osallistavaa toimintaa ilmastoteemassa. Edistämme ilmastoliiketoimintaa.

- **Tulevaisuuden edelläkävijyyttä**

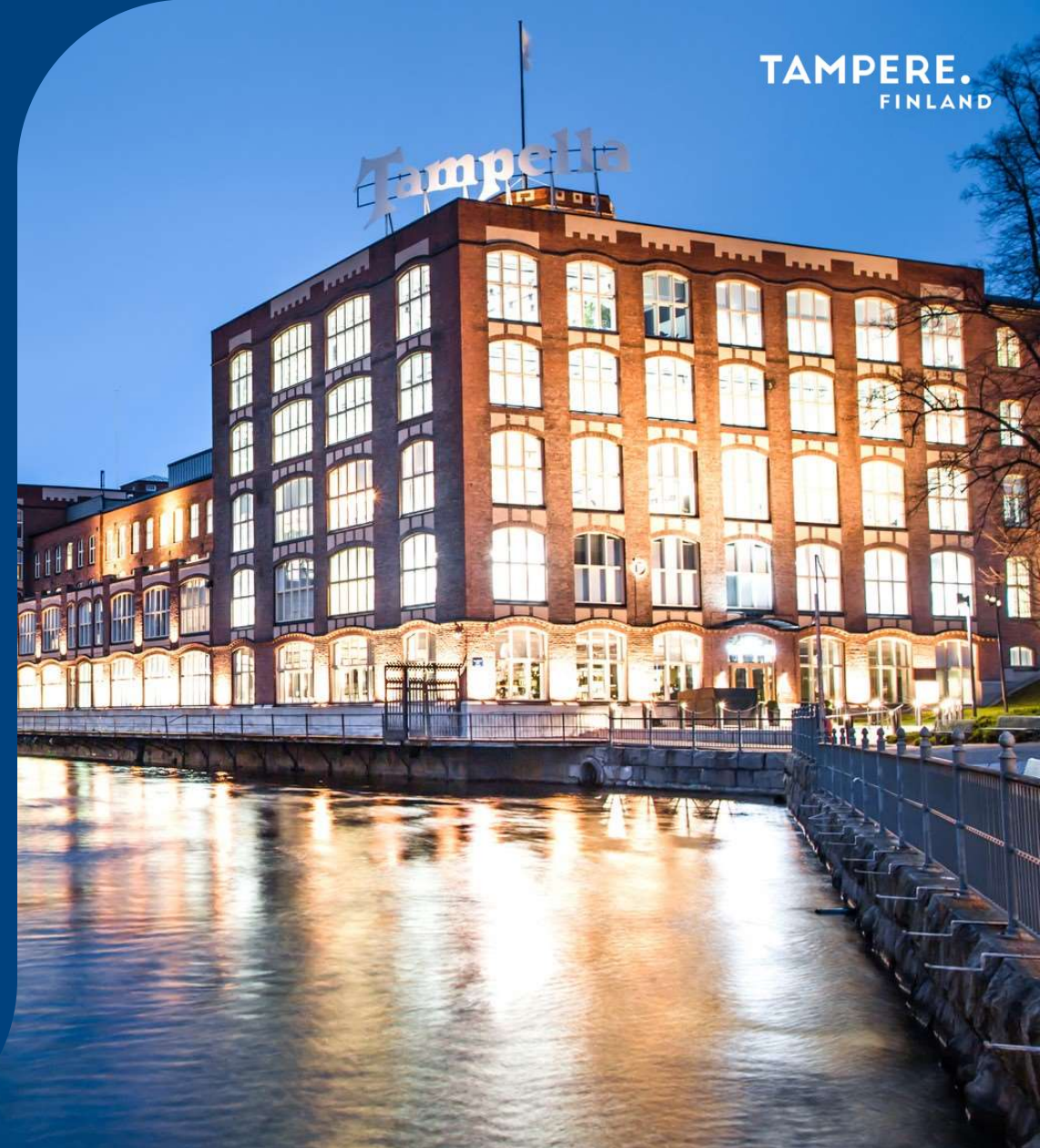
Tuemme tulevaisuuden kestäviä ratkaisuja ja kiertotalouden mahdollisuuksia.

Pormestariohjelman perusta

- **Tampereen tavoite on olla hiilineutraali 2030.**
 - Tavoitteen saavuttaminen edellyttää liikkumisen ja kulutuksen päästöjen merkittävää vähenemistä.
 - Päästöjen vähentäminen edellyttää toimintatapojen muutosta.
- **Tampereen tavoite on mahdollistaa reilu, yhtäläinen siirtymä kestävään tulevaisuuteen.**
 - Kehitysohjelman avulla autamme tamperelaisia tekemään omaan elämäntilanteeseensa ja asuinpaikkaansa sopivia ja hyödyllisiä ilmastotekoja.
 - Tavoitteen saavuttaminen edellyttää visualisoidun tiedon kohdennettua viestintää sekä yhteistyötä eri asukasryhmien ja yritysten kanssa.

TAMPERE.
FINLAND

Ohjelman toimintaperiaate

- Hiilineutraaliuden saavuttaminen ja kiertotalouden edistäminen vaativat tekemistä monilla eri tasoilla. Tähän tarvitaan yhteistyötä kaupungin eri yksiköiden välillä, kaupunkikonsernissa, yritysten, korkeakouluyhteisön ja tutkimuslaitoksien sekä asukkaiden kesken.
- Ohjelman neljä läpileikkaavaa toimintatapaa ovat:

Yhteistyö ja
osallisuus

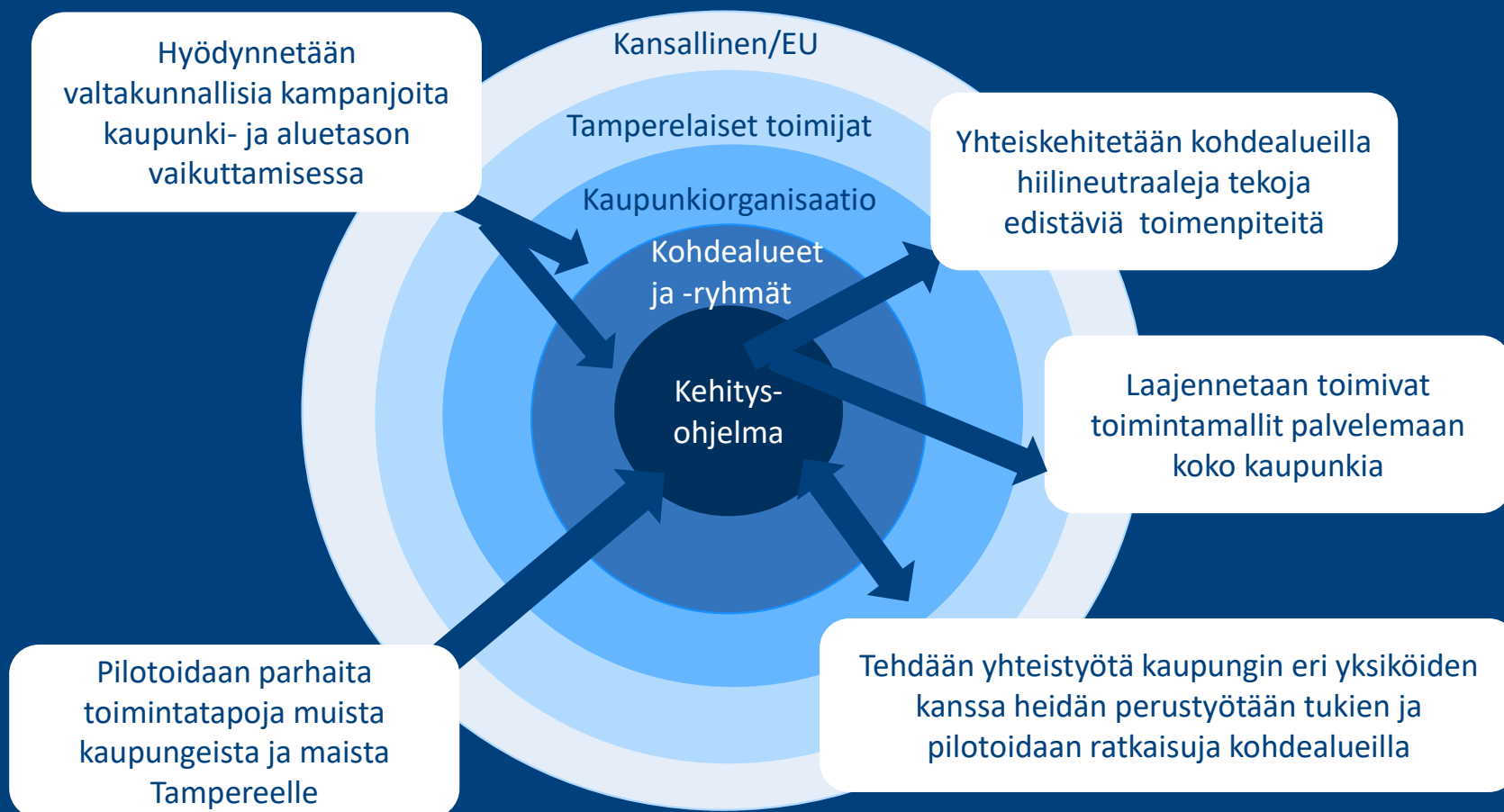
Viestintä ja
markkinointi

Datan
hyödyntäminen

Hyvien käytäntöjen
skaalaaminen

- Ohjelma ei tee päällekkäistä työtä kaupungin yksiköiden nykyisen toiminnan (esim. tiekartan toimenpiteet) kanssa vaan siinä etsitään yksiköiden kanssa molempien toimintaa edistäviä yhteistyön paikkoja.
- Ohjelmassa hyödynnetään olemassa olevia työkaluja, toimintamalleja ja verkostoja sekä luodaan uusia. Asukkaiden tavoittamisessa avainasemassa ovat kaupungin toimijat, jotka jo toimivat asukasrajapinnassa.

Ohjelman toimintamalli

Kehitysohjelman työpaketit

Painopiste A:

Asukkaat ja tottumusten muutos

Työpaketti A.1
Kestävä elämäntapa ja
kulutustottumusten muutos

Työpaketti A.2
Liikkumistottumusten muutos

Työpaketti A.3
Datan kerääminen, jalostus ja
hyödyntäminen

Painopiste B:

Yritykset ja kiertotalouden mukaisen liiketoiminnan edistäminen

Työpaketti B.1
Kiertotalousohjelman toteutus

Työpaketti B.2
Kiertotalousohjelman tulevat
työpaketit

Työpaketti B.3
Ilmastokumppanuustoiminta

Painopiste C:

Kaupungin ilmasto- ja ympäristötyön ohjaus ja seuranta

Työpaketti C.1
Hiilineutraali Tampere 2030 –
tiekartta

Työpaketti C.2
Konsernitasoiset
hiilineutraaliuden seuranta ja
tuki

Työpaketti C.3
Luonnon
monimuotoisuusohjelman
toteutus

A - Asukkaat ja tottumusten muutos

Tavoite: Lisäämme asukkaiden tietoisuutta, kiinnostusta, osaamista ja motivaatiota kestävästä elämäntavoista.

Mittarit

A.1: Kestävä elämäntapa ja kulutustottumusten muutos

- Asuminen ja energia
- Tavarat ja palvelut
- Kestävä ruokajärjestelmä
- Vapaa-aika ja harrastukset

Tutkimuksen osoittama
muutos
kulutustottumuksista

A.2: Liikkumistottumusten muutos

- Kävely ja pyöräily
- Joukkoliikenne ja matkaketjut
- Liikkumisen uudet tavat

Tutkimuksen ja
liikennemäärien osoittama
muutos
liikkumistottumuksista

A.3: Datan kerääminen, jalostus ja hyödyntäminen

Yhteistyössä Älykaupunki kaupunkilaisille kehitysohjelman kanssa

- Baseline-tutkimus kulutus- ja liikkumistottumuksista
- Kulutustottumusten data
- Liikkumistottumusten data

Uudet visualisoidut,
tottumusten mittarit

Asukaspainopisteen kohdealueet

Kaupungin alueita on tarkasteltu ennalta valituin kriteerein:

- Paljon henkilöliikenteen päästöjä
- Ei uusia, merkittäviä liikenneyhteyksiä ohjelmakaudella (esim. ratikka)
- Erilaiset kestävän liikkumisen mahdollisuudet
- Eri etäisyydet palveluista (suuret kaupungit, kirjasto, terveystyöt)
- Erilaiset tulotaso, perhemuoto ja asuntotyyppi
- Sijainti eri puolilta kaupunkia

Länsi: Tesoma ja sen ympärysalueet (Tesomajärvi, Tohloppi, Ikuri, Rahola)

- Tesoman lähijuna ja uudenlaiset matkaketjut (alue 1-2km asemalta)
- Monenlaisia perheitä ja asumistapoja, alhaisempi tulotaso
- Tesoman palvelut, mutta isot kaupungit Lielahdessa 1-5 km

Koillinen: Leinola ja Vehmainen

- Korkea tulotaso, omakotiasujat, lapsiperheet
- Kestävää liikkumista ei voi rakentaa vain joukkoliikenteen varaan, etsittävä muita vaihtoehtoja
- Palvelut Koilliskeskuksessa 3-5km

Etelä: Vuores

- Enemmistö yksinasujia, myös pariskuntia ja lapsiperheitä
- Kehittyvä alue, uusi suora bussiyhteys
- Palvelut yli 5km päässä

B - Yritykset ja kiertotalouden mukaisen liiketoiminnan edistäminen

Tavoite: Edistämme kiertotaloutta ja lisäämme yritysten kiinnostusta ja mahdollisuuksia tehdä hiilineutraaleja tekoja

Mittarit

Työpaketit

B.1: Kiertotalousohjelman toteutus

- Kaupungin omien toimintojen kehittäminen (ml. Konserniyhtiöt)
- Kaupunki yritysten kiertotalouden mahdollistajana

Määritelty kiertotaloussuunnitelman toimenpideosiossa

B.2: Kiertotalouden uudet osakokonaisuudet

- Tarkentuvat kiertotalousohjelman edetessä

Määritellään uusien kokonaisuuksien mukaan

B.3. Ilmastokumppanuustoiminta

- Yritysten ilmastokumppanuuden syventäminen ja laajentaminen
- Yhdistysten ilmastokumppanuustoiminnan käynnistäminen

Kumppaniyritysten määrä ja aktiivinen toiminta

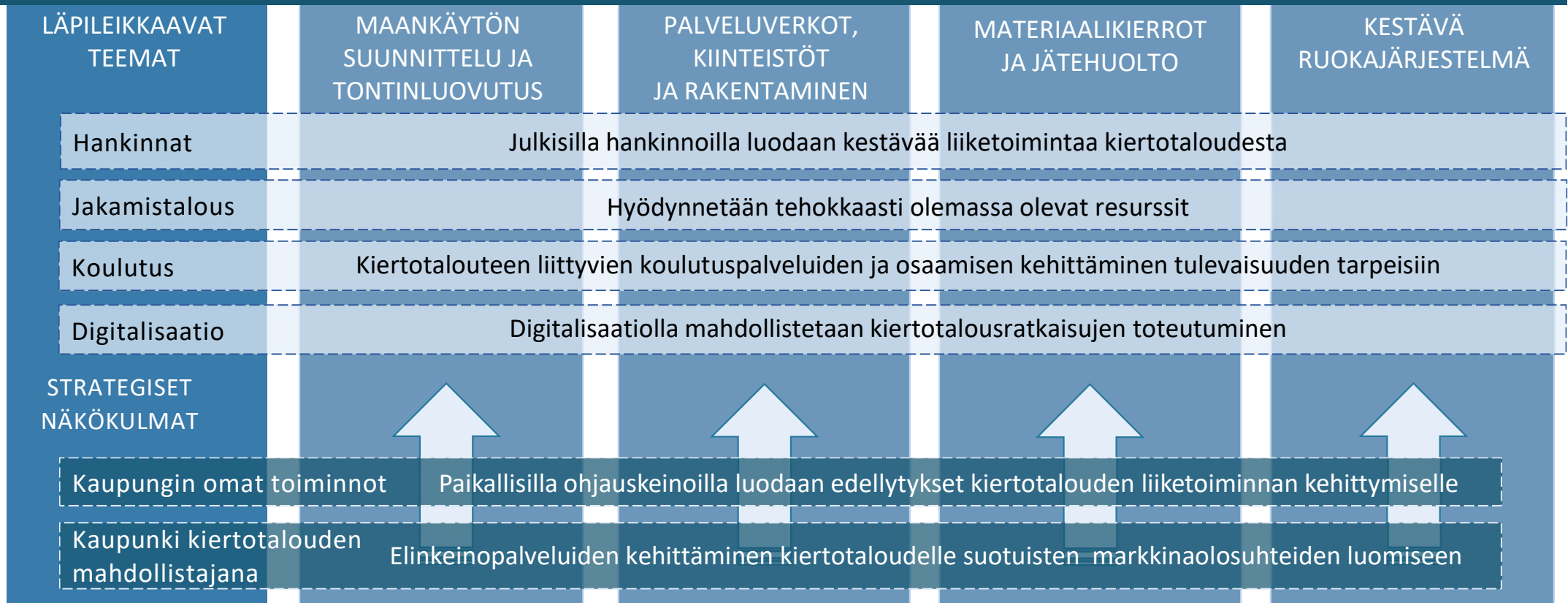
Kiertotaloussuunnitelma

- Tampereen kaupunginhallitus päätti kaupunginhallituksen kehittämiskokouksessa 6.9.2021 (§399 Kiertotalouden mahdollisuudet Tampereella), että Tampereen kaupungille laaditaan koko kaupunkikonsernin kattava kiertotaloussuunnitelma.
- Kiertotaloussuunnitelma tehtiin alkuvuodesta 2022 yhteistyössä Tampereen kaupungin edustajien kanssa sekä kaupunkikonsernin eri tahoja osallistaen.
- Kiertotaloussuunnitelma on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 1.

Tampereen kiertotaloussuunnitelman kokonaisuus

TAMPERE.

VISIO 2030: "Tampereella olemme kiertotalousosaamisen edelläkävijöitä sekä Suomen että Euroopan tasolla. Rohkealla toteuttamisella ja määrätietoisella tekemisellä olemme omaksuneet kiertotalouden vahvaksi osaksi kaupungin kaikkea toimintaa. Kiertotalouden avulla voimme yhdessä yritysten, kuntalaisten ja muiden toimijoiden kanssa varmistaa kestäväen tulevaisuuden niin elinkeinoelämän, työpaikkojen kuin hyvinvoinninkin kannalta."

C – Kaupungin ilmasto- ja luonnon monimuotoisuus työn ohjaus ja seuranta

Tavoite: Ohjaamme kaupungin ilmasto- ja ympäristötyötä sekä edistämme työn tunnettua Suomessa ja kansainvälisesti

Mittarit

Työpaketit

C.1: Hiilineutraali Tampere 2030 tiekartan toteutus

- Tiekartan päivittäminen
- Tiekartan toteuttamisen seuranta ja raportointi

Toimenpiteiden toteuma, vaikutusten arviointi.

C.2: Konsernitasoinen hiilineutraaliuden seuranta ja tuki

- Ilmastobudjetti ja muut suunnittelua tukevat ratkaisut
- Kansainvälinen ilmastoyhteistyö ja -vaikuttaminen

Ilmastobudjetin toteuma, aktiivisuus kv-verkostoissa

C.3: Luonnon monimuotoisuusohjelman toteutus

- LUMO-ohjelman käynnistäminen
- LUMO-ohjelman toteuttamisen seuranta ja raportointi

Toimenpiteiden toteuma

Luonnon monimuotoisuusohjelma (LUMO)

- LUMO-ohjelman tavoitteet hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 24.8.2020 ja toiminnan painopisteet 14.3.2022.
- Ohjelma toteutetaan v. 2022-2030 ja sen toteuttamiseen osallistuvat niin asukkaat kuin kaupungin yksikötkin.
- Kaupungin yksiköistä keskeisimpiä toteuttajia ovat ympäristönsuojelu, viheralueet ja hulevedet, kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka, kaupunkiympäristön suunnittelu sekä ympäristökasvatusta ja viestintää toteuttavat tahot.
- Ohjelman toteutuksesta vastaa Kestävä kaupunki –palveluryhmä ja se toteutetaan 2022 - 2025 osana Hiilineutraalit teot –kehitysohjelmaa.
- LUMO-ohjelma on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 2.

LUMO-ohjelman rakenne

MUUTOKSET LUONNOKSEEN

- 6 päätavoitetta + Luontopääoman ja luontotiedon hallinnan työkalut
 - Päätavoitteet hyväksytyt KH 24.8.2020
- Tavoitteiden alla toiminnan painopisteet, eli tärkeimmät teemat, joihin kaupunki keskittyy tavoitteiden saavuttamiseksi
- Toimenpiteet, 112 kpl, ryhmitelty toiminnan painopisteiden alle
- Toiminnan painopiste 6.4. lisätty ohjelmaan kaupungin johtoryhmäkäsittelyn 25.1.2022 perusteella
 - Toimenpiteet sisältävät luontopääoman terveydellisten ja taloudellisten arvojen selvittämistä ja vahvistamista

TAVOITTEET	TOIMINNAN PAINOPISTEET	Toimenpiteitä, kpl			
1. Kaupunkiluonto on monimuotoista ja ilmastonmuutokseen sopeutuvaa	1.1 Huomioimme luonnon monimuotoisuuden kaupungin strategisessa kehittämisessä	3			
	1.2 Huomioimme luonnon monimuotoisuuden kaupunkisuunnittelussa ja rakentamisessa	8			
	1.3 Rikastamme kaupunkiluontoa	12			
2. Uhanalaiset luontotyypit ja lajit on turvattu	2.1 Suojellemme arvokkaita luontokohteita	8			
	2.2 Hoidamme ja ennallistamme luontokohteita	12			
	2.3 Toteutamme lajikohtaisia suojelutoimia	5			
	2.4 Kehitämme luontoarvojen huomiointia maankäytön suunnittelussa	2			
3. Ekologiset verkostot ovat toimivia ja kattavia	3.1 Tunnistamme ja määrittelemme ekologiset verkostot	2			
	3.2 Osoitamme ekologiset verkostot	3			
	3.3 Turvaamme ja kehitämme ekologisia verkostoja	5			
4. Vesistöjen ja pienvesien tila on hyvä ja niiden eliöstö monimuotoista ja elinvoimaista	4.1 Parannamme tietotasoa Tampereen vesiekosysteemeistä	2			
	4.2 Parannamme vesielinympäristöjen tilaa	4			
5. Haitallisten vieraslajien torjunta on tehokasta ja toimivaa	5.1 Ennaltaehkäisemme vieraslajien leviämistä Tampereella	4			
	5.2 Torjumme vieraslajeja järjestäytyneesti	12			
	5.3 Vahvistamme asukkaiden ja yhteisöjen roolia vieraslajien torjunnassa	6			
	5.4 Kehitämme vieraslajitiedon keruuta ja hyödyntämistä	3			
6. Asukkaat ja yhteisöt tuntevat lähiluontonsa arvot ja haluavat toimia niiden hyväksi	6.1 Kehitämme ympäristökasvatusta ja -viestintää	9			
	6.2 Edistämme vapaaehtoistoimintaa	3			
	6.3 Kehitämme kaupungin ja yhteisöjen välistä yhteistyötä	3			
	6.4 Edistämme ymmärrystä luontopääoman merkityksestä ja sen kestävästä käytöstä	2			
LUONTOPÄÄOMAN JA LUONTOTIEDON HALLINNAN TYÖKALUT					
Ekosysteemitilinpito	Luonnon monimuotoisuuden indikaattorit	Paikkatietoaineistojen hallinta	1	1	3

Kehitysohjelman tärkeimmät yhteistyötahot

A - Asukkaat

- Viestintäyksikkö
- Hyvinvointi, osallisuus, yhteisöt ja yhdenvertaisuus-tiimi
- Liikennejärjestelmänsuunnittelu
- Joukkoliikenne
- Varhaiskasvatus, perusopetus, Tredu, lukiot
- Lähiöohjelmat
- Kulttuuripalvelut
- Pirkanmaan hyvinvointialue
- Älykaupunki-kaupunkilaisille kehitysohjelma
- Tietohallinto ja tietojohtamispalvelut
- Tutkimuslaitokset ja korkeakoulut
- Ekokumppanit

B – Yritykset

- Yritykset, yhteisöt ja järjestöt
- Business Tampere
- Kaupungin yksiköt
- Konserniyhtiöt
- Tampereen kaupunkiseutu
- Maakunta, Pirkanmaan liitto
- Tutkimuslaitokset ja korkeakoulut
- Hiedanrannan kehitysohjelma
- Muut kehitysohjelmat

C - Kaupunki

- Ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikkö
- Ympäristönsuojelu-yksikkö
- Muut kaupungin yksiköt
- Konserniyhtiöt
- Konsernihallinto

Mitä kehitysohjelmalla saavutetaan?

Tuloksia ohjelman päätyttyä 2025:

- **Kuntalaisten** tietoisuus, kiinnostus, osaaminen ja motivaatio kestävämmistä ja vastuullisista elämäntavoista on lisääntynyt. Kuntalaiset tietävät heille sopivista ja hyödyllisistä kestävämmistä vaihtoehtoista ja mahdollisuuksista.
 - Muutosten mittaamista varten teemme ohjelman alussa kyselytutkimuksen, joka toistetaan ohjelman lopussa. Jatkamme myös kulutuksen päästöjen seuranta.
- **Yritysten** kiertotalouden mukainen liiketoimintaympäristö on osaltamme parantunut.
 - Seuraamme ja edistämme huhtikuussa 2022 valmistuvan kaupunkikonsernin kiertotaloussuunnitelman toteutumista.
- **Kaupungilla** on yhtenäinen ilmastovaikuttamisen toimintamalli. Kaupungin toimien tunnettuus ilmasto-, ympäristö- ja kiertotalousasioissa on lisääntynyt myös kansainvälisesti.
 - Koostamme parhaat opit kaupungin ilmastovaikuttamisen toimintamalliksi. Edistämme kaupungin toimien tunnettuutta aktiivisella kansallisella ja kansainvälisellä yhteistyöllä.

Ohjelman pidemmän aikavälin vaikutuksia

- Hiilineutraalisuustavoitteen ja kestävämmän tulevaisuuden saavuttaminen edellyttää liikkumisen ja kulutuksen päästöjen merkittävää vähenemistä sekä kiertotalouden edistämistä.
- Yhteistyössä Tampereen asukkaiden ja yritysten kanssa ohjelmassa aloitetaan muutos, joka mahdollistaa tavoitteiden toteutumisen.
- Ohjelma pyrkii luomaan pitkäaikaisia, ohjelmakautta pidempiä vaikutuksia ja vaikuttaa siten osaltaan paitsi päästöjen vähentymiseen ja kiertotalouden ja luonnon monimuotoisuuden edellytysten parantumiseen myös vahvistamaan tamperelaisten hyvinvointia ja tyytyväisyyttä osallisuuden ja yhteistyön keinoin.

Kuva: Visit Tampere / Laura Vanzo

Kehitysohjelman riskit

Riski	Todennäköisyys	Vai- kutus	Vaikutukset	Toimenpiteet
Kiertotalouden mukainen liiketoiminta ei ole kiinnostavaa tai kannattavaa yrityksille	2	4	Kiertotalouden mukaista liiketoimintaa ei onnistuta kasvattamaan tai lisäämään.	Tehdään yhteistyötä yritysten kanssa, jotta kiertotalouden edistämisen toimenpiteet vastaavat mahdollisimman hyvin yritysten tarpeita ja toiveita. Kaupunki toteuttaa omaa kiertotaloussuunnitelmaansa luoden yrityksille kannattavia mahdollisuuksia edistää kiertotaloutta.
Asukkaiden tietoisuus ja kiinnostus kulutus- ja liikkumistottumusten muuttamiseen ei muutu	2	4	Liikkumis- ja kulutustottumukset eivät muutu kestävämpään suuntaan.	Ohjelman resurssit kohdistetaan asukkaiden kanssa yhdessä tunnistettuihin muutoksen mahdollisuuksiin, ei satunnaisiin toimenpiteisiin.
Ohjelman toimintaan liittyvät taloudelliset riskit	2	4	Ohjelmalla ei ole resursseja toteuttaa ohjelmasuunnitelmaa	Arvioidaan kaupungin oman rahoituksen tarve huolellisen ohjelmasuunnittelun perusteella. Haetaan aktiivisesti ulkopuolisista rahoitusta.
Kaupungin investointeihin ja käyttötalouteen liittyvät taloudelliset riskit.	3	2	Suunnitellut investoinnit eivät toteudu riittävällä laajuudella tai budjettileikkaukset hidastavat tai hankaloittavat esim. Kestävän liikkumisen edistämistä. Kaupungin isot investoinnit ovat ristiriidassa tavoitteisiin, esim. kaupunki investoi merkittävästi henkilöautoliikenteen toimintaedellysten parantamiseen, mutta ei paranna riittävästi ei-fossiilisten polttoaineiden saatavuutta.	Tiekartan toteutuminen on yksi kehitysohjelman onnistumisen elementti. Seurataan ja raportoidaan tiekartan toimenpiteiden ja niiden vaikutusten kehittymistä. Päivitetään tiekarttaa kahden vuoden välein. Tuotetaan päätöksenteon tueksi vaikutusten arviointia mahdollisuuksien mukaan.
Pandemia tai globaali haaste, kuten sota, vaikuttaa Suomen toimintaympäristöön	4	1	Kuntalaisten normaali elämäntapa muuttuu väliaikaisesti tai pysyvästi. Käyttäytymisen muutosta on vaikea tehdä, kun ei voida elää normaalisti. Mittaaminen hankaloituu. Elinkustannukset nousevat merkittävästi.	Hyödynnetään 2020-2022 saatuja oppeja pandemian aikaisesta toiminnasta. Seurataan muutoksia ja toimitaan sen hetkisen maailman tilanteen mukaan. Tuodaan esiin myös mahdollisuuksia, joita muuttuvat tilanteet tuovat.

Resurssit - vuosi 2022

- Vuodelle 2022 kaupunki on varannut kehitysohjelmalle 385 000 euroa. Ohjelmassa päästään liikkeelle, kun vuonna 2022 budjettia täydennetään reilulla 800 000 eurolla Kestävä kaupunki - palveluryhmän yksiköiden resursseista.
- Alustavasti ulkopuolinen rahoitus on 325 000 euroa, joka tulee pääosin EU:n Horizon2020 - hankkeesta ja TEM:in kiertotalouden rahoituksesta. Hankerajoitusta tullaan hakemaan lisää, mutta sen saaminen kestää.
- Yhteensä hankkeelle on varattu vuonna 2022 on noin 1,5 miljoonaa euroa.

- Hankkeella on ohjelmapäällikkö, Tiina Leinonen
- Hankkeelle rekrytoidaan syksyllä 2022 viestintään ja markkinointiin painottuva suunnittelija.

Valmistelu

- Q4/2021-Q1/2022 Valmistelua ja johtoryhmäkäsittelyä
- 14.3. Kaupunginhallitus – tavoitteiden hyväksyminen
- Vko 23 Palvelualueiden johtoryhmät
- 14.6. Kaupungin johtoryhmä
- 20.6. Kaupunginhallitus

